

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

CEVDET KUDRET'İN KARAGÖZ (1. CİLT) KİTABINDA YER ALAN OYUNLARDAN GEÇEN KADIN TIPLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

MERVE KURT - 19027040

TEZ DANIŞMANI DOÇ. DR. MERİÇ HARMANCI

ÖZET

Karagöz, tarihi eski dönemlere dayanan bir gölge oyunudur. Halk edebiyatı içinde yer alan geleneksel Türk tiyatrosunun önemli bir parçasını Karagöz oluşturur. Karagöz oyunlarının ana tipleri Karagöz ve Hacivat'tır. Bu tiplerin yanında toplumda görülen pek çok tip de Karagöz perdesine yansır. Bunlardan biri de kadınlar/zennelerdir. Karagöz oyunlarının metinlerini derleyip yayımlayan araştırmacılardan biri Cevdet Kudret'tir. Bu çalışmada Cevdet Kudret'in Karagöz adlı kitabının birinci cildinde yer alan Karagöz oyunlarında, kadının yeri ve kadının nasıl işlendiği hakkında incelemeler yapılmakta ve kadının oyunlarda ve toplumdaki yeri hakkında bilgiler verilmektedir.

CEVDET KUDRET'İN KARAGÖZ (1.CİLT) KİTABINDA YER ALAN OYUNLARDAN GEÇEN KADIN TIPLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Giriş

Karagöz oyunları, oynandığı bütün dönemler itibari ile toplumun yozlaşmış kesimini, aile hayatını, ikinci sınıf sosyal hayatın olumsuz ve törpülenemeyen yönlerini gölgeler ve mizahi unsurlarla birleştiren bir kültür haline gelmiştir. Gölgeleme tekniği kullanılarak oluşturulan bu oyun daha geniş coğrafyalara yayıldıkça tekniği geliştirilmiş ve Türklere, Karagöz oyunları şeklini almıştır. Gölge oyunu veya hayal oyunu gibi adlarla ifade edilmiş olan bu halk tiyatrosu türü XVI. yüzyıldan itibaren Türk kültür hayatına dahil olmuş, tarihsel sürecinde bağlam, yapı, içerik ve işlev özellikleriyle Türk kültürü sınırları içerisinde yaratılıp, icra edilip aktarılmıştır.

Oyunun başlamasından hemen önce boş perdeye müzik eşliğinde göstermelik getirilir. Bu göstermelik oyunun başlamasının habercisi gibi düşünülebilir. Göstermeliğin kalkmasıyla birlikte asıl oyuna geçilir. Karagöz oyunları dört bölüme ayrılır: Mukaddime (Giriş), Muhavere (Söyleşme), Fasıl (Asıl Oyun) ve Bitiş.

Amaç

Karagöz oyunları, Karagöz ve Hacivat'ın merkezde olduğu oyunlardır. İki erkeğin yaşadığı olaylar ve yaşam tarzları etrafında şekillenen oyunlarda zaman zaman kadınlarda sahnede yer almaktadır. Günlük hayatı, halk tabakasındaki insanların sıradan konularını ele alan oyunlarda kadınların nasıl işlendiği, hangi yönlerinin oyunlara yansıtıldığı, bu yönlerin oyuna yansıtılırken olaylar içerisinde nasıl yer aldığını incelemek çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Kaynak: Ayşe Hilal Ezber, 2023 (Hüseyin Dilan'ın Oyunundan)

Kaynak: Ayşe Hilal Ezber, 2023 (Sibel Tomaç'ın Oyunundan)

Kapsamı

Cevdet Kudret'in Karagöz (1. Cilt) kitabındaki 11 oyun esas alınmıştır. Bu oyunlarda yer alan kadınlar üzerine yapılan incelemede, oyunun her bir bölümü ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Kadınların hangi durumlarda daha geri planda kaldığı, kadınların oyuna etkisi ne olduğu, kadın tiplerinin toplumun değer yargılarından ne derece etkilendiği, bu etkilenmenin kadınlara olan yansımaları, erkeklerin hangi durumlarda kadın kılıfına girmeye ihtiyaç duydukları gibi konular irdelenerek kadının sosyal hayattaki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Sonuç

Oyunlardaki kadınların genelini fiziksel özellikleri, dış görünüşlerinin nasıl oldukları gibi detaylar oyunların içerisinde yer almamaktadır. Kadınların karakteristik özellikleri de doğrudan olarak anlatılmamış, yaşanan olaylar karşısında veya olayları yaşayan kişilere karşı göstermiş oldukları tepkilerden onların nasıl bir karakter yapısına sahip oldukları hakkında yorumla dayalı bir çıkarım yapmak mümkün olmuştur.

Kadınlar; Karagöz, Hacivat ve diğer erkek tiplerin gölgesinde kalmışlardır. Dönemin toplumun yapısındaki kadına olan bakış açısı genel olarak tutucu ve baskıcıdır.

Oyunlardaki kadınlar kendi yaşam tarzlarını toplumun ahlak değerleri doğrultusunda şekillendiren, baskıcı yapı etkisinde yaşam sürdürdükleri anlaşılmaktadır.

Karagöz ve Hacivat'ın merkezde olduğu gölge tiyatrosu, kadın tiplerin önemli katkıları ile toplumu yansıtan bir gelenek haline gelmiş, izleyenlerin kendinden parçalar bulabildiği bir kültür olarak devam etmiştir.

KAYNAKÇA

- (1) Kudret, C. (1992). Karagöz. Bilgi Yayınevi.
- (2) Akdoğan, A. (2019). Karagöz Metinlerinin Halk Bilimi Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi). Yök Ulusal Tez Merkezi.
- (3) Mutlu, M. (1995). Karagöz. Tiyatro Araştırmaları Dergisi (12), 53-63.